

УДК 378.147(045)

Віталій Рахманов,

доктор педагогічних наук, доцент
Національний університет оборони України
імені Івана Черняхівського, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0002-7180-4087>

Лариса Тимчук

доктор педагогічних наук, доцент
Національний університет оборони України
імені Івана Черняхівського, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0002-3122-8150>

DOI: 10.33099/2617-1775/2022-01/207-218

ОСНОВНІ ЕТАПИ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ ВІЙСЬКОВОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті розглядаються основні етапи системного підходу до навчання у вищому військовому навчальному закладі. У центрі уваги перебуває системність, яка за результатами навчання передбачає: критичне, раціональне мислення та вміння приймати оптимальні рішення в умовах бойових дій. Військова освіта ґрунтується на навчальних цілях, які можуть сформульовані з використанням системного підходу країн членів НАТО до навчання. В такий спосіб офіцерів готують до труднощів, які пов'язані з діяльністю у багатонаціональному, взаємосумісному середовищі НАТО.

У процесі навчання очікується, що офіцерам будуть надаватимуть такі знання, які пропорційні рівню виконання посадових обов'язків за посадою та відповідно до військового звання, що має бути основним критерієм оцінки досягнення результату системного підходу до військової освіти, оцінки якості навчальної діяльності і професійної підготовки майбутніх фахівців, а також оцінки ВВНЗ, які мають зосереджувати освітній процес на отримання слухачами професійних компетентностей у сфері професійної діяльності. Це вимагає застосування нових підходів до формування змісту військової освіти, яка має орієнтуватись та визначатись конкретними завданнями, що вирішуються у військах: планування й проведення спільних операцій (загальновійськових, спеціальних тощо), досягнення високого рівня операційної сумісності, забезпечення міжвідомчої взаємодії та координації планування і проведення операцій на рівні оперативно-тактичних угруповань тощо.

З точки зору виокремлення специфіки військової професії, важливо акцентувати увагу на тому, що офіцер має справу з невизначеністю, що у поєднанні з відповідальністю за прийняття службових рішень та невід'ємною особливістю професії військового формує вимоги до змісту, якості та рівня військової освіти: реалізація наявного потенціалу особистості шляхом надання широкого комплексу знань у різних сферах життєдіяльності людини і суспільства. Потреби Збройних Сил України у висококваліфікованих військових професіоналах визначають пріоритети військової освіти, професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації. Система військової освіти на сучасному етапі виступає водночас як об'єктом, так і суб'єктом реформування всього комплексу сил оборони. Саме висока якість підготовки військових фахівців є важливою умовою своєчасності, повноти та ефективності виконання заходів оборонної реформи в державі та є основою у формуванні політики професійної військової освіти держави.

Ключові слова: військова освіта; воєнна безпека; системний підхід; етапи навчання; навчальні дисципліни; навчальний процес; підготовка, професійна військова освіта.

Постановка проблеми. Стан воєнної безпеки держави, а також набутий

досвід участі військовослужбовців в оперативно-тактичному угрупованні на Сході України, виявили низку проблем функціонування сил оборони в умовах бойових дій, що дозволило визначити напрями, мету та механізми оборонної реформи в Україні. Крім того інтереси національної безпеки і оборони, які пов'язані із забезпеченням здатності протистояти зовнішній агресії, вимагають від Збройних Сил України постійно підтримувати та розширювати свої можливості, протидіяти наявним і потенційним загрозам і небезпекам, урахувати зміни, що відбуваються у противника, завчасно й адекватно реагувати на зміни форм і способів ведення збройної боротьби, її характеру, основних принципів, урахувати загальні зміни в безпековому, стратегічному й операційному середовищі [2, 15, 19, 20].

Ефективне вирішення проблем, пов'язаних із забезпеченням інтересів національної безпеки і оборони, не обмежується виключно застосуванням Збройних Сил держави, які мають співпрацювати, проводити спільні операції та заходи з іншими складовими сил безпеки й оборони. Це потребує розширення можливостей міжвідомчої взаємодії та координації з урахуванням забезпечення сумісності під час планування та проведення спільних операцій. Водночас мають бути створені умови для забезпечення сполучності видів та родів ЗС з підрозділами інших складових сил безпеки і оборони на всіх рівнях, що має на меті отримання якісної переваги, як основи успішного застосування військової сили, на підґрунті професіоналізації військової освіти. Сучасна система військової освіти має орієнтуватись на конкретні потреби і завдання функціональної сфери, забезпечувати постійне підвищення рівня навчання та кваліфікації офіцерів ЗС України, інших складових сил безпеки і оборони, що вимагає застосування нових підходів до формування змісту військової освіти з метою забезпечення досягнення високого рівня операційної сумісності, міжвідомчої взаємодії та координації під час планування і проведення спільних операцій на рівні об'єднаних штабів тощо за стандартами та процедурами НАТО [1, 12, 17, 21].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми підготовки офіцерських кадрів у системі військової освіти України висвітлені в наукових працях В. Артемова, В. Артамошенка, А. Вітченка, О. Діденка, А. Зельницького, Д. Іщенка, М. Нещадима, Б. Олексієнка, М. Полторака, С. Полторака, В. Стасюка, О. Торічного, В. Ягупова та ін. Аналіз публікацій показує багатоаспектність досліджень процесу трансформації системи підготовки фахівців з вищою освітою, висвітлення його в численних наукових працях філософів, педагогів, психологів тощо. Разом з тим, у проаналізованих дослідженнях і публікаціях створення системного підходу до навчання, що відбулися протягом останніх років у підготовки офіцерських кадрів для ЗС України, не розглядалися.

Мета статті полягає у створенні гнучкої системи навчання, яка здатна до швидкого реагування та дозволяє у короткі строки приймати оптимальні рішення.

Виклад основного матеріалу. Системний підхід до навчання у вищому військовому навчальному закладі – це основний елемент циклічних заходів на підставі якого здійснюється переоцінку початкових вимог, постійне

вдосконалення та уточнення рішення щодо освітньої діяльності вищого військового навчального закладу. Процес здійснення освітньої діяльності використовується для аналізу потреб щодо навчання та пошуку кращих способів проведення занять [7].

Стратегічний план освіти за результатами аналізу навчання визначає прогалини у здійсненні діяльності відносно початкових вимог навчального курсу. За результатами аналізу може створюватись робочі групи з аналізу діяльності щодо формулювання рішень з усунення прогалин в навчальній дисципліні. Ці робочі групи зосереджують свою увагу на тих рішеннях з усунення недоліків у навчанні, які є необхідними для подальшої роботи у вищому військовому навчальному закладі. Це необхідно для змін у тактиці бойових дій щодо спільних інтересів з країнами-партнерами НАТО тощо [3, 4].

Системний підхід до навчання полягає у встановленні зв'язку із основними функціональними обов'язками та завданнями посадових обов'язків особового складу структурних підрозділів ЗСУ, а за можливості із колективними задачами (задачами підрозділів) та цілями навчань. Стратегічний план навчання використовуються для попереднього оцінювання масштабу діяльності та подальшого встановлення загальної потреби, що дає можливість визначати та опрацьовувати ефективні рішення [6, 23, 24].

Обговорення на кафедрі основного змісту навчального курсу надає можливість переглянути робочі навчальні програми для удосконалення освітнього процесу. У робочій програмі визначається стан діяльності навчальної діяльності за дисципліною, а також з'ясовується та надається ефективні результати та вигідні рішення щодо освіти для подолання прогалин у практичній навчальній діяльності. Цей підхід передбачає наявність п'яти етапів і містить цикл зворотного зв'язку в кінці кожного етапу. Системний підхід до навчання є гнучким та адаптивним, який передбачає ряд характерних кроків та заходів, а саме:

1. *Етап аналізу.* Мета етапу аналізу полягає у формуванні визначених цільових кваліфікаційних характеристик — цілей навчання. Ці цілі визначають очікувані результати навчання, які можуть бути найкраще сформульовані основними групами посадових осіб особового складу командних структурах оперативно-тактичного управління (ОТУ), а також відповідно до вимог ООС. Результатом етапу даного етапу є розроблення курсу у якому окреслюється загальна структура аналізу навчання та намір застосування відповідного рішення щодо освіти у вищому військовому навчальному закладі.

Навчальні цілі окреслюють недоліки (прогалини) у виконанні завдань та визначають рівень компетентностей офіцерів. Етап аналізу покладається на робочу групу, яка складається з членів кафедри навчального закладу, з вивчення потреб до навчання у проведенні систематичного розгляду визначеної діяльності, а також вимог до навчання для вибору та організації конкретних задач. Успіх робочої групи з вивчення потреб щодо навчальної діяльності залежить від досвіду та професійності її членів, їхніх здібностей щодо опрацьовування обґрунтованих рішень протягом даного етапу. Робоча група пропонує пропозиції щодо проектування навчальної діяльності. На етапі

аналізу виконуються наступні кроки:

- 1) створення робочої групи з аналізу потреб у навчальній діяльності;
- 2) аналіз завдань;
- 3) формулювання цілей навчання;
- 4) уточнення цільової аудиторії;
- 5) визначення науково-педагогічного складу;
- 6) документування результатів.

У звіті про результати аналізу вимог щодо підготовки фіксуються всі задачі, для виконання яких потрібна освіта. Метою є перегляд вищезазначеного звіту та переконань тому, що він залишається актуальним. У разі потреби результати діяльності можуть бути змінені або доповнені додатковими формулюваннями і відповідними підзадачами. Після аналізу створюється етап проектування [18].

2. *Етап проектування.* Мета етапу проектування — це створення або визначення такого рішення навчальної діяльності, яке забезпечить досягнення офіцерами визначених цілей. Результатом етапу проектування є підготовка навчального плану, робочої навчальної програми до кожної дисципліни, у якому детально визначається стратегія проведення навчальної діяльності. Стратегія проведення навчання визначає, зміст навчання, в який спосіб він буде викладатися і, найголовніше, як викладання цього змісту буде контролюватись та оцінюватись [9].

Відповідальні за навчальний курс по кожній дисципліні готують робочі навчальні програми, які розглядаються на засідання кафедри. У процесі розгляду науково-педагогічними працівниками кафедри надаються пропозиції щодо змісту навчального курсу. Після обговорення вносяться зміни та затверджується начальником кафедри.

Протягом етапу проектування відбуваються наступні кроки:

- 1) визначається вхідний рівень знань офіцерів;
- 2) проводиться аналіз навчальних можливостей;
- 3) створюється допоміжні навчальні цілі;
- 4) визнаються навчальні стратегії;
- 5) уточняється зміст та вказівки.

Після етапу проектування відбуваються розробка навчального курсу.

3. *Етап розробки.* Метою етапу розробки є написання методичних рекомендацій, навчальних матеріалів, необхідних для забезпечення навчального курсу. Результатом етапу розробки є підручники, розроблення навчальних посібників, методичних рекомендацій, електронних навчальних курсів, тестових завдань, роздаткових матеріалів тощо за програмою курсу, зміст якої було визначено на етапі проектування [22]. Виконання етапу розробки залежить від плану заходів спрямованих на створення найкращих умов навчання. Послідовність дій важлива складова для реалізації рішень щодо навчальної діяльності, яка включає:

- 1) послідовність;
- 2) різноманітність;
- 3) динамічність;

- 4) достатність;
- 5) гнучкість.

Етап розробки включає навчання науково-педагогічного складу, яка є частиною загальної системи професійного розвитку наукових та науково-педагогічних працівників. Для цього створюються курси підвищення кваліфікації у вищому військовому навчальному закладі, які можуть проходити в аудиторії чи в умовах освітньо-інформаційного середовища. На етапі розробки можуть проводитись пробні заняття для виявлення недоліків в проектуванні чи проблем у запланованій навчальній діяльності з метою її вдосконалення. Пробні заняття слугують для подальшого уточнення потреб у ресурсах, а також часу необхідного для проведення навчальних занять. Ця експериментальна перевірка складається з повторювальних циклів розроблення, тестування та перегляду поки не буде прийнято рішення, що навчальний процес ефективний. У процесі продовження цих занять вносяться необхідні зміни до курсу, доки навчально-методичні матеріали не будуть готові до використання. Рівень та кількість переглядів залежить від досконалості навчально-методичних матеріалів курсу та зменшення помилок, спричинених низьким рівнем навчанням. Мета полягає у виявленні неточностей змісту, слабких сторін навчального плану та робочою навчальної програми. Відповідальний за курс повинен бути впевнений, що зміст за кожною дисципліною є технічно точним, а глибина охоплює сутність робочої навчальної програми, матеріал відповідає принципам, методам та технологіям навчання для цільової аудиторії. Під час перевірки готовності курсу до впровадження проводиться навчання в маленьких групах, а розробка навчальної програми апробує охоплений матеріал на основі невеликих сегментів. Ця апробація слугує підставою для впровадження мети курсу, а саме рівня отриманих компетентностей, розподілу часу та чіткості формулювання завдань та вказівок.

4. *Етап впровадження.* Метою етапу впровадження є виконання управлінських, допоміжних та адміністративних рішень які необхідні для успішної реалізації навчального курсу. Проведення навчання відповідно до цього рішення передбачає планування, підготовку, виконання та завершення діяльності. У навчальний курс вищого військового навчального закладу враховуються вимоги Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти [11, 14, 16].

На етапі впровадження виконуються основні заходи та задачі, які необхідні для підтримки щоденної діяльності вищого військового навчального закладу. Впровадження курсу узгоджується з процесами його підтримання для забезпечення проведення у визначений час. Вимоги до курсу є унікальними та особливими, обладнання та навчально-методична література як складова частина навчального процесу розробляється відповідно до підходів стандартів країн-членів НАТО [12].

Навчальний процес вимагає чіткої структури курсу, яка інтегрується в систему менеджменту якості освіти. На етапі впровадження визначається готовність курсу до реалізації, а також розглядаються чи враховані недоліки, які були виявлені під час пілотної апробації та перегляду змісту курсу, а також

перевіряється чи правильно обрана навчальна стратегія. Курс може бути готовий, проте можуть виникнути умови, які негативно вплинуть на спосіб організації навчального процесу. Тому необхідно пересвідчитись у точності та правильності інформаційного пакету про курс, які будуть доступні та роздані офіцерам. Крім того питання щодо реалізації навчальної дисципліни містять:

1) завершення налаштування освітнього середовища аудиторно чи в онлайн режимі;

2) завершення підготовки до курсу викладацького складу та проведення круглих столів з метою моніторингу його проведення та вирішення будь-яких проблемних ситуацій, які можуть бути виконані;

3) підготовку та проведення інструктажів;

4) опрацювання та адміністрування відгуків (форми зворотного зв'язку від викладачів та слухачів);

5) виконання плану спостереження та доповнення про навчальні заходи для оцінювання технічних прийомів представлення навчального матеріалу, виконання навчального плану занять, а також ефективності розробленої дисципліни.

Мета етапу впровадження сформувати лідерів, а саме особистість яка вмie аналізувати та інтерпретувати інформацію, яку їм надають для прийняття правильних рішень щодо вибору належного способу дій. Підготовка ключових лідерів сприяє досягнення конкретних навчальних цілей, які забезпечують отримання у визначеному контексті певних базових знань, становлять зміст спеціальних вмінь та можуть бути необхідними для прийняття рішень в операціях оперативно-тактичних угруповань [5, 8, 10].

За підсумками роботи готується звіт про результати його проведення, який узагальнює структуру навчального курсу та цільовий компонент. Звіт є важливим документом для фази оцінювання [18].

5. *Етап оцінювання.* Мета етапу оцінювання — це результативність та економічна обґрунтованість рішення після його впровадження, а також визначення удосконалення в майбутньому педагогічних технологій навчання. Етап оцінювання є завершальним циклом зворотного зв'язку в рамках процесу системного підходу. Під час цього етапу визначається ухвалення, досягнення цілей навчання визначених на етапі аналізу. Результат етапу оцінювання дозволяє вдосконалювати рішення та надає важливу інформацію щодо відповідної навчальної дисципліни. На цьому етапі відбувається процес перегляду проведеного курсу, а саме збір та аналіз результативних даних щодо відповідності якості освіти, а також рівень готовності офіцерів до виконання завдань за призначенням.

Перегляд проведеного курсу включає зовнішнє та внутрішнє оцінювання. Зовнішнє оцінювання — це процес, який відбувається після здобуття компетентностей у професійній діяльності вищого військового навчального закладу, крім того, це перегляд навчального курсу після його проведення, який зосереджується на спостереженнях та відгуках. Основна увага приділяється результативності того наскільки вивчене під час курсу застосовується для ефективної роботи щодо досягнення результату. Підсумок зовнішнього

оцінювання порівнюється з початковими вимогами навчальної діяльності, яке було реалізовано на етапі впровадження в рамках системного підходу. Зовнішнє оцінювання проводиться після того, як випускники завершили навчальний курс і мали змогу застосовувати вивчене у професійній діяльності. Зібрані дані аналізуються для того, щоб визначити рівень компетентностей відповідно до освітньо-професійної програми. Внутрішнє оцінювання — це процес, який зосереджується за результатами відгуку, контролю знань та набуття практичних навичок офіцерами.

Діапазон внутрішнього та зовнішнього оцінювання може охоплювати моніторинг курсу, який визначає загальну відповідність навчального процесу та діяльність професорсько-викладацького складу. Крім того, можуть надаватися відгуки викладачів, в якому висвітлюються проблемні питання адміністрування, забезпечення якості освіти тощо [18].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, основа системного підходу до військової освіти, яка є одночасно й головною її відмінністю у порівнянні з іншими державами є фундаментальність навчання як загальнонаукової, так і військово-професійної. За результатами навчання офіцер здобуває наступні компетентності, як: вміння розуміти безпекове середовище в якому йому працювати та виконувати свої завдання; правильно оцінювати обстановку та бути готовим до виконання завдань в складних умовах повних несподіванок; розуміти, що умови можуть погіршуватися; працювати у військовому колективі на тлі довіри, відповідних повноважень та в рамках законодавчого поля; приймати швидкі рішення на підставі загальних норм та цінностей військової служби; критично та стратегічно мислити у питаннях застосування загальних воєнних принципів та концепцій спільних операцій.

Перспективи подальших досліджень полягає у формуванні військовослужбовця майбутнього, розвиток сучасного фахівця, за рахунок удосконаленні системи бойової готовності та мобілізаційної підготовки сектору безпеки і оборони держави, підвищення ефективності системи оперативної і бойової підготовки всіх категорій Збройних Сил України. Готовність до дій та оперативне застосування сил оборони передбачатиме визначення найбільш доцільних варіантів способів дій військ (сил) для недопущення просування противника в глибину території, обмеження маневру, виснаження (вимогування) його головних сил, нанесення вогневого ураження резервам, забезпечення проведення контрнаступальних (наступальних) дій на інших напрямках. Зазначене реалізуватиметься виконанням заходів з підготовки території держави до оборони, поєднанням оборонних і наступальних способів дій військ (сил), виконанням заходів територіальної оборони, а також діями сил спеціального призначення щодо організації руху опору на території, яка може бути тимчасово зайнятою противником.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеєнко О.В. Особливості розвитку сфери інноваційної діяльності в закладах вищої освіти та наукових установах Збройних Сил України / О.В. Алексеєнко, Л.П.

- Наливайко // Збірник наукових праць “Військова освіта”, - К.: № 2 (42), НУОУ, 2020, С. 9 – 17.
2. Брижатиї Є.І. Військова освіта в контексті національної безпеки та оборони: сучасний підхід / Є.І. Брижатиї // Збірник наукових праць “Військова освіта”, - К.: № 1 (42), НУОУ, 2020, С. 35 – 45.
 3. Вавренюк С.А. Державне управління реформуванням вищої освіти в Україні / С.А. Вавренюк ; Нац. ун-т цив. захисту Україна. Харків , 2020. 285 с.
 4. Васильєв О.М. Сучасні тенденції управління змінами в системі вищої військової освіти / О.М. Васильєв //Збірник наукових праць “Військова освіта”, - К.: № 2 (42), НУОУ, 2020, С. 27 – 38.
 5. Вітренко А.О. Розвиток лідерських якостей майбутніх військових магістрів з використанням кейс-технології /А. О. Вітренко// Журнал "Наука і оборона" , - К.: № 4, НУОУ, 2018, С. 43 –48.
 6. Зельницький А.М. Системоутворюючі фактори педагогічної системи закладів вищої військової освіти / А.М. Зельницький // Збірник наукових праць “Військова освіта”, - К.: № 1 (42), НУОУ, 2020, С. 136 – 146.
 7. Іванченко С.І. Модернізаційні процеси в освіті та суспільстві: психотехнології супроводу : [монографія] / С. І. Іванченко, Г. М. Сергійчук, О. В. Петрунько, О. М. Плющ, Ю. Г. Романюк; ред.: П. Д. Фролов; НАПН України, Ін-т соц. та політ. психології. – Кіровоград : Імекс, 2013. – 309 с.
 8. Карпенко В.С. Інноваційні підходи до підготовки офіцера-лідера / В.С. Карпенко // Збірник наукових праць “Військова освіта”, - К.: № 1 (42), НУОУ, 2020, С. 173 – 180.
 9. Лігоцький А. О. Методологічні ознаки проектування інноваційної моделі вищої освіти в контексті світового і національного розвитку / А.О. Лігоцький // Міжнар. наук. журн. Інтернаука. Серія : Юрид. науки. — 2019. — № 3 (17). — С. 62.
 10. Лютий М. Лідерські якості майбутніх викладачів закладів вищої освіти / М. Лютий // Теорія і практика упр. соц. системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. — 2020. — № 1. — С. 104-115.
 11. Наказ Міністерства освіти і науки України № 977 від 11.07.2019 «Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти».
 12. Олійник Л.В. Теоретико-методичні засади навчання військово- спеціальних дисциплін магістрів військово-соціального управління: експериментальне дослідження / Л.В. Олійник // Збірник наукових праць “Військова освіта”, - К.: № 2 (42), НУОУ, 2020, С. 204 – 214.
 13. Полторац С.Т. Трансформація системи військової освіти України на шляху до досягнення стандартів НАТО / С.Т. Полторац // Наука і оборона. – 2018. – № 2. – С. 3–10.
 14. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. (<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>).
 15. Про національну безпеку України : Закон України № 2469-VIII від 21 червня 2018 р. (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>).
 16. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. (<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>).
 17. Пунда Ю.В. Освіта – головна інвестиція в розвиток людського капіталу сектору безпеки і оборони України / Ю.В. Пунда // Наука і оборона. – 2018. – № 1. – С. 34–40.
 18. Спільна директива стратегічних командувань НАТО «Освіта та індивідуальна підготовка» (E&ITD) 075-007, 10 вересня 2015 року // НУОУ, 2021, 170 с.
 19. Стратегічний оборонний бюлетень України, який затверджений указом Президента України від 17 вересня 2021 року № 473/2021. Режим доступу : <https://www.president.gov.ua/documents/4732021-40121>.
 20. Стратегія національної безпеки України, яка затверджена указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. Режим доступу :

<https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.

21. Цевельов О.Є Міжнародне безпекове середовище: вплив на формування політики професійної військової освіти в Україні//Стаття /Цевельов О.Є// Збірник наукових праць “Військова освіта”, – К.: НУОУ, 2021, № 1 (43), – С. 322-338.

22. Augier M. Innovative Thinking: The Role of Professional Military Education / Mie Augier, Wayne Hughes. – URL: <http://cimsec.org/innovative-thinking-the-role-of-professional-military-education/40280>.

23. The Canadian Forces Non-Commissioned Member in the 21st Century: Detailed Analysis and Strategy for Launching Implementation (NCM CORPS 2020). – 79 p.

24. Jalili Ed. by D. Professional Military Education: A Cross-Cultural Survey (Studies in Military Psychology and Pedagogy) / Ed. by D. Jalili and H. Annen. – Berlin, New York, Oxford, Wien: Piter Lang GmbH, Internationaler Verlag der Wissenschaften, 2019. – 234 p.

REFERENCES

1. Alekseienko O.V. Osoblyvosti rozvytku sfery innovatsiinoi diialnosti v zakladakh vyshchoi osvity ta naukovykh ustanovakh Zbroinykh Syl Ukrainy / O.V. Alekseienko, L.P. Nalyvaiko // Zbirnyk naukovykh prats “Viiskova osvita”, - K.: № 2 (42), NUOU, 2020, C. 9 – 17.

2. Bryzhatyi Ye.I. Viiskova osvita v konteksti natsionalnoi bezpeky ta oborony: suchasnyi pidkhid / Ye.I. Bryzhatyi // Zbirnyk naukovykh prats “Viiskova osvita”, - K.: № 1 (42), NUOU, 2020, C. 35 – 45.

3. Vavreniuk S.A. Derzhavne upravlinnia reformuvanniam vyshchoi osvity v Ukraini / S.A. Vavreniuk ; Nats. un-t tsyv. zakhystu Ukraina. Kharkiv , 2020. 285 s.

4. Vasyliiev O.M. Suchasni tendentsii upravlinnia zminamy v systemi vyshchoi viiskovoi osvity / O.M. Vasyliiev //Zbirnyk naukovykh prats “Viiskova osvita”, - K.: № 2 (42), NUOU, 2020, C. 27 – 38.

5. Vitrenko A.O. Rozvytok liderskykh yakosti maibutnikh viiskovykh mahistriv z vykorystanniam keis-tekhnolohii /A. O. Vitrenko// Zhurnal "Nauka i oborona" , - K.: № 4, NUOU, 2018, C. 43 –48.

6. Zelnytskyi A.M. Systemoutvoriuiuchi faktory pedahohichnoi systemy zakladiv vyshchoi viiskovoi osvity / A.M. Zelnytskyi // Zbirnyk naukovykh prats “Viiskova osvita”, - K.: № 1 (42), NUOU, 2020, C. 136 – 146.

7. Ivanchenko S.I. Modernizatsiini protsesy v osviti ta suspilstvi: psykhotekhnolohii suprovodu : [monohrafiia] / S. I. Ivanchenko, H. M. Serhiichuk, O. V. Petrunko, O. M. Pliushch, Yu. H. Romaniuk; red.: P. D. Frolov; NAPN Ukrainy, In-t sots. ta polit. psykholohii. – Kirovohrad : Imeks, 2013. – 309 c.

8. Karpenko V.S. Innovatsiini pidkhody do pidhotovky ofitsera-lidera / V.S. Karpenko // Zbirnyk naukovykh prats “Viiskova osvita”, - K.: № 1 (42), NUOU, 2020, C. 173 – 180.

9. Lihotskyi A. O. Metodolohichni oznaky proektuvannia innovatsiinoi modeli vyshchoi osvity v konteksti svitovoho i natsionalnoho rozvytku / A.O. Lihotskyi // Mizhnar. nauk. zhurn. Internauka. Seria : Yuryd. nauky. — 2019. — № 3 (17). — S. 62.

10. Liutyi M. Lidetski yakosti maibutnikh vykladachiv zakladiv vyshchoi osvity / M. Liutyi // Teoriia i praktyka upr. sots. systemamy: filosofii, psykholohiia, pedahohika, sotsiolohiia. — 2020. — № 1. — S. 104-115.

11. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy № 977 vid 11.07.2019 «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro akredytatsiiu osvitnikh prohram, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity».

12. Oliinyk L.V. Teoretyko-metodychni zasady navchannia viiskovo- spetsialnykh dystsyplin mahistriv viiskovo-sotsialnoho upravlinnia: eksperymentalne doslidzhennia / L.V. Oliinyk // Zbirnyk naukovykh prats “Viiskova osvita”, - K.: № 2 (42), NUOU, 2020, C. 204 – 214.

13. Poltorak S.T. Transformatsiia systemy viiskovoi osvity Ukrainy na shliakhu do dosiahnennia standartiv NATO / S.T. Poltorak // Nauka i oborona. – 2018. – № 2. – S. 3–10.

14. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 № 1556-VII.

(<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>).

15. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy : Zakon Ukrainy № 2469-VIII vid 21 chervnia 2018 r. (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>).

16. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII. (<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>).

17. Punda Yu.V. Osvita – holovna investytsiia v rozvytok liudskoho kapitalu sektoru bezpeky i oborony Ukrainy / Yu.V. Punda // Nauka i oborona. – 2018. – № 1. – S. 34–40.

18. Spilna dyrektyva stratehichnykh komanduvan NATO «Osvita ta individualna pidhotovka» (E&ITD) 075-007, 10 veresnia 2015 roku // NUOU, 2021, 170 s.

19. Stratehichniy oboronnyi biuletен Ukrainy, yakyi zatverdzhenyi ukazom Prezydenta Ukrainy vid 17 veresnia 2021 roku № 473/2021. Rezhym dostupu : <https://www.president.gov.ua/documents/4732021-40121>.

20. Stratehiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy, yaka zatverdzhena ukazom Prezydenta Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku № 392/2020. Rezhym dostupu : <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.

21. Tsevelov O.Ie Mizhnarodne bezpekove seredovyshe: vplyv na formuvannia polityky profesiinoi viiskovoi osvity v Ukraini//Stattia /Tsevelov O.Ie.// Zbirnyk naukovykh prats “Viiskova osvita”, – K.: NUOU, 2021, № 1 (43), – С. 322-338.

22. Augier M. Innovative Thinking: The Role of Professional Military Education / Mie Augier, Wayne Hughes. – URL: <http://cimsec.org/innovative-thinking-the-role-of-professional-military-education/40280>.

23. The Canadian Forces Non-Commissioned Member in the 21st Century: Detailed Analysis and Strategy for Launching Implementation (NCM CORPS 2020). – 79 p.

24. Jalili Ed. by D. Professional Military Education: A Cross-Cultural Survey (Studies in Military Psychology and Pedagogy) / Ed. by D. Jalili and H. Annen. – Berlin, New York, Oxford, Wien: Piter Lang GmbH, Internationaler Verlag der Wissenschaften, 2019. – 234 p.

РЕЗЮМЕ

Віталій Рахманов,

доктор педагогических наук, доцент
Национальный университет обороны Украины
имени Ивана Черняховского

Лариса Гимчук,

доктор педагогических наук, доцент
Национальный университет обороны Украины
имени Ивана Черняховского

Основные этапы системного подхода к обучению в высшем военном учебном заведении

В статье рассматриваются основные этапы системного подхода к обучению в высшем военном учебном заведении. В центре внимания находится системность, по результатам обучения предполагающая: критическое, рациональное мышление и умение принимать оптимальные решения. Военное образование основывается на учебных целях, которые могут быть сформулированы с использованием системного подхода стран-членов НАТО к обучению. В такой способ осуществляется подготовка офицеров к трудностям, связанными с деятельностью в многонациональной, взаимосовместимой среде НАТО.

В процессе обучения ожидается, что офицерам будут предоставлять такие знания, которые пропорциональны уровню выполнения должностных обязанностей и в соответствии с воинским званием, которое должно быть основным критерием оценки достижения результата системного подхода к военному образованию, оценки качества учебной деятельности и профессиональной подготовки будущих специалистов, а также

оценки ВВУЗ, которые должны сосредотачивать образовательный процесс на получение слушателями профессиональных компетентностей в сфере профессиональной деятельности. Это требует применения новых подходов к формированию содержания военного образования, которое должно ориентироваться и определяться конкретными задачами, решаемыми в войсках: планирование и проведение совместных операций (общевоеенных, специальных и т.п.), достижение высокого уровня операционной совместимости, обеспечение межведомственного взаимодействия, координации планирования и проведения операций на уровне объединенных штабов и т.п.

С точки зрения специфики военной профессии, важно акцентировать внимание на том, что офицер имеет дело с неопределенностью, что в сочетании с ответственностью за принятие служебных решений и неотъемлемой особенностью военной профессии формирует требования к содержанию, качеству и уровню военного образования: реализация существующего потенциала личности путем предоставления широкого комплекса знаний из разных сфер жизнедеятельности человека и общества. Потребности вооруженных сил в высококвалифицированных военных профессионалах определяют приоритеты военного образования, профессиональной подготовки, переподготовки и повышения квалификации. Система военного образования на современном этапе выступает как объектом, так и субъектом реформирования всего комплекса сил обороны. Высокое качество подготовки военных специалистов является важным условием своевременности, полноты и эффективности выполнения мероприятий оборонной реформы в государстве и является основой в формировании политики профессионального военного образования государства.

Ключевые слова: военное образование; военная безопасность; системный подход; этапы обучения; учебные дисциплины; учебный процесс; подготовка; профессиональное военное образование.

SUMMARY

Vitaliy Rakhmanov,

Dr. (Pedagogical Sciences), associate professor
National Defense University of Ukraine
named after Ivan Chernyakhovskii

Larysa Tymchuk,

Dr. (Pedagogical Sciences), associate professor
National Defense University of Ukraine
named after Ivan Chernyakhovskii

Main stages of a systematic approach to studying in a higher military educational institution

The article considers the main stages of a systematic approach to education in a higher military educational institution. The focus is on the system, which according to the learning outcomes includes: critical, rational thinking and the ability to make optimal decisions. Military education is based on learning objectives that can be articulated using NATO's systematic approach to training. In this way, officers are trained in the challenges of NATO's multinational, interoperable environment.

In the process of training, officers are expected to be provided with knowledge that is proportional to the level of performance of duties in accordance with the position and according to military rank, which should be the main criterion for assessing the achievement of a systematic approach to military education, training and training. future specialists, as well as evaluations of higher education institutions, which should focus the educational process on obtaining professional competencies in the field of professional activity. This requires the application of new approaches to shaping the content of military education, which should be oriented and determined by specific

tasks to be solved in the army: planning and conducting joint operations (military, special, etc.), achieving a high level of interoperability, interagency and coordination operations at the level of joint headquarters, etc.

From the point of view of distinguishing the specifics of the military profession, it is important to emphasize that the officer deals with uncertainty, which in combination with responsibility for decision-making and an integral feature of the military profession creates requirements for content, quality and level of military education. potential of the individual by providing a wide range of knowledge from various spheres of human life and society. The needs of the Armed Forces of Ukraine in highly qualified military professionals determine the priorities of military education, training, retraining and advanced training. At the present stage, the system of military education is both an object and a subject of reform of the whole complex of defense forces. The high quality of training of military specialists is an important condition for the timeliness, completeness and effectiveness of defense reform measures in the state and is the basis for shaping the policy of professional military education of the state.

Key words: *military education; military security; system approach; stages of training; academic disciplines; learning process; preparation; professional military education.*